

Stanovisko č. 6 (2011)

Poradnej rady európskych prokurátorov pri Výbore ministrov Rady Európy

Vzťah medzi prokurátormi a väzenskou správou

I. Úvod

1. Poradnú radu európskych prokurátorov (CCPE) zriadil výbor ministrov Rady Európy v roku 2005, s úlohou vydávať stanoviská týkajúce sa fungovania prokuratúr a podporovať účinné vykonávanie odporúčania Výboru ministrov členským štátom Rec(2000)19 o úlohe prokuratúry v systéme trestného súdnictva.
2. Výbor ministrov dal¹ v roku 2011 pokyn CCPE, aby preskúmala otázky vzťahu medzi prokurátormi a väzenskou správou na základe odporúčania Výboru ministrov členským štátom Rec(2006)2 o európskych väzenských pravidlách.
3. CCPE vypracovala toto stanovisko v nadväznosti na 25 odpovedí na dotazník², ktoré zaslali členské štáty. Z toho jasne vyplýva, že vzťahy medzi prokurátormi a väzenskou správou sa líšia najmä svojimi cieľmi, obsahom a štruktúrou, od žiadnej interakcie až po pomerne podrobnú a štruktúrovanú interakciu, ktorú niekedy kontroluje prokuratúra. Súčasná rozmanitosť je vysvetlená históriou práva, národnou kultúrou a vývojom v rámci rôznych justičných inštitúcií.

Rozsah stanoviska

4. Všetky ustanovenia týchto návrhov sa týkajú štátov, v ktorých majú prokurátori osobitnú úlohu týkajúcu sa väzenských záležitostí. V štátoch, v ktorých prokurátori nemajú takéto právomoci, by mal mať iný orgán vždy možnosť chrániť práva osôb pozbavených osobnej slobody.
5. Toto stanovisko sa týka vzťahov medzi prokurátormi a inštitúciami zodpovednými za „osoby, ktoré boli vzaté do väzby súdnym orgánom alebo boli pozbavené osobnej slobody v dôsledku odsúdenia“, ako sa vymedzuje v odporúčaní Rec(2006)2.

Cieľ stanoviska

6. Uväznenie osôb, ktoré sú zadržané, bude vždy znamenať najväčšie riziko porušovania základných ľudských práv v uzavretom objekte.
7. Cieľom CCPE je vymedziť usmernenia týkajúce sa prokurátorov pri výkone ich povinností voči osobám, ktoré boli pozbavené osobnej slobody, a najmä:
  - určiť oblasti činnosti, ktoré zahŕňajú dohľad nad podmienkami zadržiavania, zabezpečenie dodržiavania práva a ľudských práv, ako aj podporu zlepšenia situácie väzňov a ich opätovného začlenenia do spoločnosti za čo najlepších podmienok;
  - zvýšiť informovanosť všetkých príslušných orgánov vrátane členov prokuratúr o podmienkach zadržaných osôb, aby mohli účinne plniť úlohu, ktorá im bola zverená vnútroštátnymi právnymi predpismi v tejto oblasti;
  - zdôrazniť základné zásady a niektoré konkrétne opatrenia vymedzené v odporúčaní Rec(2006)2 s cieľom zlepšiť informovanosť a uľahčiť dodržiavanie týchto zásad všetkými dotknutými orgánmi.

Všeobecné zásady

8. V každom štáte, ktorý sa riadi zásadami právneho štátu, je potrebné, aby bol vytvorený dobre koordinovaný systém báz a protiváh a kontrolné mechanizmy v súvislosti s pozbavením osobnej slobody, ktoré vykonáva štát. To znamená, že tak v súvislosti s väzbou, ako aj v súvislosti s výkonom

---

1/ 1099. zasadnutie zástupcov ministrov (23. novembra 2010).

2/ Pozri prílohu k tomuto stanovisku, ako aj odpovede členských štátov na dotazník na rovnakú tému na webovom sídle CCPE: www.coe.int/ccpe.

trestov by sa mali zaviesť vhodné mechanizmy monitorovania a kontroly.

9. V tejto súvislosti musia všetky členské štáty zriadiť neustranný, objektívny a profesionálny orgán, ktorý bude pravidelne a štruktúrovaným spôsobom monitorovať a kontrolovať výkon pozbavenia osobnej slobody. V niektorých členských štátoch to možno dosiahnuť tým, že sa prokurátorom udelia všetky právomoci potrebné na čo najúčinnšie vykonávanie týchto úloh. V iných štátoch môžu tieto úlohy plniť iné súdne inštalácie alebo nezávislé orgány mimo väzenskej správy.

10. Osobitná pozornosť sa preto musí venovať cieľom a úlohám trestných inštitúcií a funkciám a právomociam prokuratúry, ak majú takúto úlohu, pokiaľ ide o zákonnosť výkonu trestov a dodržiavanie práv a základných slobôd osôb, ktoré si odpykávajú trest a sú vo vyšetrovacej väzbe.

11. Prokurátori, ktorí vykonávajú alebo nariaďujú výkon trestu alebo vzatie do väzby, o ktorom rozhodol ktorýkoľvek príslušný orgán, sa priamo zaoberajú pozbavením osobnej slobody jednotlivca. V rámci týchto činností sa prokurátori musia vždy riadiť zásadami zákonnosti, neustrannosti a nezávislosti na neprímeranom vplyve. Pri plnení svojich funkcií sa musia vyhýbať akejkoľvek diskriminácii z akéhokoľvek dôvodu, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, sexuálna orientácia, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie (zásada nediskriminácie).

Referenčné nástroje

12. Pokiaľ ide o podmienky zadržiavania, CCPE zdôrazňuje význam odkazu na Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDĽP) a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (Súdy dvor). CCPE konkrétne zdôrazňuje význam dodržiavania článku 3 EDĽP, v ktorom sa stanovuje zákaz mučenia³ a neľudského a ponižujúceho zaobchádzania⁴, článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života)⁵ a článku 13 (právo na účinný prostriedok nápravy)⁶.

13. CCPE vzala do úvahy najmä odporúčania Rec(2000)19 o úlohe prokuratúry v systéme trestného súdnictva a Rec(2006)2 o európskych väzenských pravidlách, v ktorých sa vymenúvajú pravidlá, ktoré sa majú uplatňovať, keď členský štát vezme osobu do väzby (základné zásady, podmienky uväznenia, zdravie, poriadok, vedenie a personál, kontrola a monitorovanie, neodsúdení väzni, odsúdení väzni) a ďalšie nástroje Rady Európy.⁷

14. CCPE zohľadnila aj príslušné dokumenty Organizácie Spojených národov⁸, ako aj niektoré ďalšie medzinárodné právne nástroje⁹.

II. Úloha prokurátorov

A. Väzba

15. Väzba v trestných veciach musí byť vždy v súlade s opodstatnenými dôvodmi stanovenými zákonom a v súlade s požiadavkami EDĽP a príslušnou judikatúrou Súdneho dvora.

3/ Pozri najmä Selmouni/Francúzsko (č. 25803/94), Aksoy/Turecko (18. decembra 1996) a Aydın/Turecko (25. septembra 1997).

4/ Pozri najmä Jalloh/Nemecko (č. 54810/00), Olszewski/Polsko (13. novembra 2003), Labita/Taliansko (č. 26772/95), Kantyrev/Rusko (21. júna 2007), Orchowski/Polsko (č. 17885/04) a Nazarenko/Ukrajina (29. apríla 2003).

5/ Pozri najmä Vlasov/Rusko (12. júna 2008), Ostrovar/Moldavsko (13. septembra 2005) Enea/Taliansko (17. septembra 2009).

6/ Pozri najmä Kaya/Turecko (19. februára 1998) a Melnik/Ukrajina (28. marca 2006).

7/ Pozri aj Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, odporúčania č. R(89)12 o vzdelávaní vo väzniciach, č. R(93)6 o väzenských a kriminologických aspektoch kontroly prenosných chorôb vrátane AIDS a súvisiacich zdravotných problémov vo väzniciach, č. R(97)12 o zamestnancoch zaoberajúcich sa vykonávaním sankcií a opatrení, č. R(98)7 o etických a organizačných aspektoch zdravotnej starostlivosti vo väzniciach, č. R(99)22 o preplnení väzníc a inflácii počtu väzňov, Rec(2003)22 o podmienenom prepustení (parole) a Rec(2003)23 o správe doživotného trestu odňatia slobody a iných dlhodobých väzňov väzenskými správami.

8/ Pozri najmä Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966), Štandardné minimálne pravidlá zaobchádzania s väzňami (1955), Usmernenia o úlohe prokurátorov (1990), Pravidlá Organizácie Spojených národov na ochranu mladistvých pozbavených osobnej slobody (1990).

9/ Pozri najmä normy profesijnej zodpovednosti a vyhlásenie o základných povinnostiach a právach prokurátorov, ktoré prijala Medzinárodná asociácia prokurátorov v roku 2005.

16. V štátoch, v ktorých prokurátori zohrávajú úlohu vo väzenských veciach, by mali byť schopní:

- dohliadať na to, aby vyšetrovacie orgány dodržiavali práva zadržanej osoby, ktoré predpokladá EDLP a vnútroštátne právo (napríklad právo vedieť o dôvodoch zadržania, právo informovať príbuzných o zadržaní, právo na obhajobu, vrátane práva na advokáta atď.), podniknúť kroky na ukončenie porušovania takýchto práv a tiež vyvodiť zodpovednosť voči osobám, ktoré sú vinné z takéhoto porušovania;
- prijať vhodné opatrenia na okamžité prepustenie zadržanej osoby, ak nie sú splnené podmienky na odňatie slobody (napr. ak je zadržanie bez príkazu alebo ak sa za dostatočné považujú menej rušivé opatrenia);
- kontrolovať zákonnosť výkonu vyšetrovacej väzby, o ktorej rozhodol sudca.

B. Výkon trestov

17. Výkon trestu odňatia slobody vedie k zbaveniu jednotlivca základného práva – ktorým je sloboda.

18. Tento dôsledok odôvodňuje prijatie opatrení, a to aj zo strany prokurátorov, ak majú takú úlohu, aby:

- trest sa vykonával po dobu, keď ešte nie je premlčaný, po konečnom odsúdení nestranným a nezávislým súdnym orgánom;
- povaha a/alebo dĺžka trestu boli presne stanovené v súlade s prijatým rozhodnutím;
- odsúdená osoba bola informovaná o dôvodoch trestu a jeho podmienkach.

19. Pred výkonom trestu je nevyhnutné, aby zákonnosť takéhoto výkonu zabezpečil orgán nezávislý od dotknutej väzenskej správy.

20. Orgány príslušné na výkon trestu musia:

- najmä overiť, či sú splnené právne podmienky na výkon trestu a či sa trest vykonáva spôsobom, ktorý rešpektuje ľudskú dôstojnosť. Pokiaľ na základe naliehavej situácie nevzniknú osobitné okolnosti (riziko úteku alebo bezpečnostné dôvody), mali by zabezpečiť rýchlu odpoveď na všetky otázky väzňa, jeho právnikov alebo väzenskej správy týkajúce sa výkonu trestu a poskytnúť akýkoľvek dokument na odôvodnenie jeho postavenia;
- bezodkladne spracovať a postúpiť príslušnému orgánu akýkoľvek nárok, ktorý môže mať vplyv na výkon trestu (napríklad žiadosť o milosť, žiadosť o prepustenie).

21. V závislosti od vnútroštátnych právnych systémov môžu prokurátori zohrávať dôležitú úlohu v procese podmieneného prepustenia páchatel'ov, ako aj ich opätovného začlenenia do spoločnosti.

C. Režim zadržiavania

22. Hoci európske väzenské pravidlá nestanovujú úlohu a postavenie prokurátorov ani žiadneho iného kontrolného orgánu v súvislosti so zadržaním, prokurátori, ak majú takúto úlohu, by mali prísne dohliadať na vykonávanie vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa vykonávajú tieto pravidlá. Je mimoriadne dôležité, aby v rámci svojich právomocí zabezpečili úplnú a účinnú ochranu práv zadržaných osôb s cieľom umožniť dôsledné uplatňovanie ľudských práv a slobôd vo väzniciach.

23. Zaistenie musí rešpektovať dôstojnosť osôb pozbavených osobnej slobody a obmedziť negatívny vplyv zaistenia a zároveň chrániť spoločnosť.

24. Ak sú prokurátori zodpovední za dohľad nad dodržiavaním právnych predpisov v zariadeniach určených na zaistenie, mali by mať nárok:

- kedykoľvek vykonávať pravidelné kontroly zariadení určených na zaistenie,
- na prístup k dokumentom, spisom, písomným príkazom a rozhodnutiam väzenskej správy a uchovávať ich,

- slobodne sa stretávať s osobami pozbavenými osobnej slobody bez prítomnosti iných osôb,
- požiadať zamestnancov príslušného zariadenia určeného na zaistenie o príslušné vysvetlenia,
- overovať zákonnosť postupov a uznesení vydaných vzdelávacími orgánmi v súvislosti s ústavnou starostlivosťou alebo ochranným vzdelávaním alebo nariadení a uznesení väzenskej služby v súvislosti s vyšetrovacou väzbou alebo trestom,
- nariadiť, aby sa v súvislosti s príslušným zaistením bol zabezpečený súlad s platnými právnymi predpismi,
- prijať potrebné opatrenia na okamžité prepustenie osoby za predpokladu, že jej zadržanie je bez súdneho príkazu.

25. V prípade akéhokoľvek porušenia právnych predpisov v rámci procesu zadržania by prokurátori, ak majú takúto úlohu, mali reagovať tak, že budú žiadať prísne dodržiavanie platných právnych ustanovení bez ohľadu na skutočnosť, že môžu vzniknúť dodatočné náklady. V prípade potreby prokurátori iniciujú disciplinárne alebo trestné konanie voči zodpovedným osobám spomedzi väzenského personálu.

D. Reakcie na trestné činy spáchané vo väzniciach (trestné a disciplinárne veci)

26. CCPE pripomína, že prokurátori sú „orgány verejnej moci, ktoré v mene spoločnosti alebo vo verejnom záujme zabezpečujú uplatňovanie práva v prípadoch, keď porušenie zákona zahŕňa trestnú sankciu, pričom zohľadňujú práva jednotlivca, ako aj potrebnú účinnosť systému trestného súdnictva“.¹⁰ Štáty by mali prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie toho, aby prokurátori mohli vykonávať svoje povinnosti vo vzťahu ku všetkým miestam pozbavenia osobnej slobody.

27. Osoby pozbavené osobnej slobody žijú v osobitnom vzťahu podriadenosti a sú zraniteľné. Vzhľadom na túto situáciu je mimoriadne dôležité, aby boli miesta pozbavenia osobnej slobody chránené pred porušovaním trestného práva a základných pravidiel týkajúcich sa ľudských práv a slobôd.

28. Ako nástroj na predchádzanie trestnej činnosti vo väzniciach, všetky trestné činy spáchané na týchto miestach treba brať do úvahy s osobitnou pozornosťou.

29. Je vo verejnom záujme, aby prokurátori, ak majú takéto právomoci, začali riadne vyšetrovanie, ak bol spáchaný trestný čin, najmä v prípadoch korupcie alebo neodôvodneného nátlaku na zadržanú osobu alebo v prípadoch porušenia ľudských práv, ktorého sa dopustili zamestnanci zariadenia určeného na zaistenie.

30. Vo všetkých prípadoch porušenia práva vo väzniciach by členské štáty mali prijať vhodné opatrenia na zabezpečenie toho, aby vyšetrovacie orgány získali všetky informácie potrebné na vedenie, riadenie alebo dohľad nad vyšetrovaním, aby bolo možné rozhodnúť o začatí alebo pokračovaní trestného stíhania na súde.

E. Správa väzníc

31. V štátoch, v ktorých prokurátori zohrávajú úlohu vo väzenských veciach, by mali:

- zohľadniť nástroje Rady Európy vrátane odporúčaní Európskeho výboru na zabránenie mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT), a najmä pokiaľ ide o podmienky zadržovania¹¹. Vždy, keď prokurátori zistia nedodržiavanie týchto odporúčaní, môžu túto záležitosť adresovať príslušným orgánom. V prípade potreby môže generálny prokurátor, napríklad pri príležitosti svojej výročnej správy parlamentu alebo

10/ Pozri odsek 1 odporúčania Výboru ministrov Rec(2000)19 členským štátom o úlohe prokuratúry v systéme trestného súdnictva.

11/ Podľa odporúčania Rec(2006)2 (odsek 4) „Väzenské podmienky, ktoré porušujú ľudské práva väzňov, nemôžu byť odôvodnené nedostatkom zdrojov.“ V súlade s politikou a postupmi odvodenými z odporúčania je akt závažného odchylenia sa od zákona neprijateľný. Ak sa zistí takéto porušenie zákona, podľa bodov 92 a 93 tohto odporúčania by sa mali prijať opatrenia na jeho zastavenie (prostredníctvom inšpekcií prokurátora).

podobnej udalosti, navrhnúť vhodné opatrenia na zabezpečenie súladu s týmito odporúčaniami;

- zabezpečiť právny štát z dvoch rôznych hľadísk. Na jednej strane musia zabezpečiť práva zadržaných osôb, aby vo svojom osobitnom postavení neboli vystavené väčšej ujme, než stanovuje zákon; na druhej strane musia zabezpečiť ochranu spoločnosti tým, že zabezpečia, aby sa trest vykonal v plnom súlade so zákonom;
- zabezpečiť účinnú ochranu, keďže majú prístup na miesta zaistenia, môžu ich pravidelne navštevovať a okamžite konať, pričom majú k dispozícii vhodné prostriedky a osobitné skúsenosti.

III. Závery

32. Bez ohľadu na systém zavedený v každom členskom štáte Rady Európy by dodržiavanie ľudských práv vo väzenských zariadeniach malo byť základným záujmom prokurátorov, ktorí musia zabezpečiť dodržiavanie práva a základných zásad stanovených v EDĽP.

33. CCPE poznamenala, že vo viacerých členských štátoch zohrávajú prokurátori dôležitú úlohu pri výkone trestov a pri dohľade nad zákonnosťou zadržaní a nad životnými podmienkami zadržaných osôb vo väzniciach. V iných štátoch však prokurátori nemajú žiadne právomoci, pokiaľ ide o väzenské záležitosti, táto úloha je zverená iným orgánom, ktoré by mali byť vždy schopné chrániť práva osôb pozbavených osobnej slobody.

34. CCPE považuje za potrebné, aby väzenské zariadenia mali k dispozícii dostatočné materiálne a ľudské zdroje na zabezpečenie primeraných väzenských podmienok, ako aj priaznivých podmienok na resocializáciu páchateľov.

35. Pokiaľ ide o členské štáty, v ktorých prokurátori zohrávajú úlohu v súvislosti s väzenskými záležitosťami, vyvodzujú sa tieto závery:

- a) Prokurátori zapojení do tejto oblasti činnosti by mali mať k dispozícii potrebné finančné a ľudské zdroje na primerané plnenie svojich povinností;
- b) V závislosti od pracovného zaťaženia sa prokuratúre odporúča, aby mala v rámci svojej organizačnej štruktúry špecializované jednotky, ktoré sa budú zaoberať správou väznic;
- c) V prípade potreby by sa mali vydať usmernenia, v ktorých sa zhrnú najlepšie postupy a odporúčania zamerané na harmonizáciu všeobecných alebo osobitných prístupov k činnosti prokurátorov v súvislosti s väzenskou správou v rámci každého systému;
- d) Členské štáty alebo prokuratúry by mali rozvíjať osobitnú odbornú prípravu prokurátorov zapojených do činností súvisiacich so správou väznic;
- e) Pri vykonávaní svojich povinností by prokurátori mali nadviazať a rozvíjať, ak je to vhodné, spoluprácu alebo kontakty s ombudsmanom alebo inštitúciami podobnými ombudsmanovi, orgánmi zaoberajúcimi sa rehabilitáciou a reintegráciou, ako aj so zástupcami občianskej spoločnosti, vrátane dotknutých mimovládnych organizácií.

36. CCPE sa domnieva, že všetky príslušné orgány vrátane prokurátorov by mali prijať všetky potrebné kroky na zlepšenie situácie zadržaných osôb a uľahčenie ich opätovného začlenenia do spoločnosti.

37. Členské štáty by mali zabezpečiť, aby príslušné orgány, príslušné na výkon trestov, zabezpečili splnenie všetkých právnych požiadaviek týkajúcich sa ich výkonu pri plnom rešpektovaní ľudskej dôstojnosti a zabezpečili monitorovanie práv a podmienok zadržaných osôb.

38. Členské štáty zabezpečia, aby sa uskutočnilo primerané vyšetrowanie v súvislosti s obvineniami zo spáchania trestných činov týkajúcich sa porušenia právnych ustanovení počas zadržania.

Príloha

Opis rôznych právnych systémov a rôznych právomocí prokuratúry vo väzenských veciach (analýza odpovedí na dotazník)

1. V takmer polovici z 25 členských štátov, ktoré odpovedali na príslušný dotazník, je dohľad nad väzenskými inštitúciami súčasťou funkcií prokuratúry. Zároveň, v mnohých štátoch majú prokurátori len obmedzené právomoci pri ochrane práv osôb, ktoré sú zadržávané na miestach pozbavenia osobnej slobody.

2. Sféra pôsobnosti prokurátorov v príslušnej oblasti sa v jednotlivých štátoch výrazne líši, počnúc prevažným dohľadom nad väzenskými zariadeniami až po absenciu akýchkoľvek kontrolných právomocí v súvislosti s odňatím slobody alebo väzbou. Vzhľadom na to môžu byť členské štáty rozdelené do troch hlavných skupín: 1) štáty, v ktorých prokuratúra vykonáva dohľad nad väzenskými inštitúciami; 2) tie, kde majú prokurátori obmedzené právomoci na kontrolu miest pozbavenia osobnej slobody a výkonu väzby; 3) tie, keď prokuratúra nemá žiadne práva v uvedenej oblasti.

3. V štátoch, v ktorých majú prokurátori plné právomoci, pokiaľ ide o dohľad nad výkonom zákonov zo strany správnych orgánov nápravných zariadení a miest zadržavania a väzby, vyšetrovacej väzby, miest pozbavenia osobnej slobody a iných orgánov, ktoré vykonávajú tresty a donucovacie opatrenia, prokurátori dbajú na to, aby boli dodržiavané aj práva a povinnosti zadržaných osôb, osôb vzatých do väzby, odsúdených osôb a osôb, na ktoré sa vzťahujú donucovacie opatrenia.

4. Na odhaľovanie a ukončenie porušovania zákona vo vzťahu k osobám, ktoré si odpykávajú svoj trest vo forme odňatia slobody alebo ktoré boli vzaté do väzby, majú prokurátori v niektorých štátoch pomerne široké právomoci: vykonávať nezávislé kontroly väzenských ústavov; požiadať správu o vytvorenie podmienok, ktoré zabezpečia dodržiavanie práv zaistených, osôb vo väzbe, odsúdených a osôb, ktoré sú vystavené donucovacím prostriedkom; kontrolovať súlad príkazov, nariadení, rozhodnutí správy väzenských ústavov s vnútroštátnym právom.:

5. V právnych predpisoch niektorých členských štátov sa vyžaduje, aby prokurátori vykonávali pravidelné kontroly väzenských inštitúcií. Frekvencia takýchto kontrol sa v rôznych krajinách líši od denných návštev až po jednu návštevu za tri mesiace. Niektoré štáty neregulujú počet kontrol a tieto krajiny sa obmedzujú len rozhodnutia prokurátorov, aby prípadne vykonali inšpekciu. Výsledkom takejto kontroly môže byť správa, stručná oficiálna správa (vyhlásenie) alebo podanie petície (podania) o zistených porušeníach, ktoré sa zašlú riaditeľovi skúmanej inštitúcie a v prípade potreby dotknutému príslušnému orgánu.

6. V mnohých krajinách je hlavným riešením na zabezpečenie zákonnosti udelenie prokurátorovi práva navštíviť miesta pozbavenia osobnej slobody a väzby kedykoľvek. Počas týchto návštev majú prokurátori možnosť oboznámiť sa s dokumentmi, skontrolovať podmienky zadržavania osôb a slobodne a dôverne komunikovať s odsúdenými.

7. Vo väčšine štátov je frekvencia kontrol podmienok výkonu trestu odňatia slobody vymedzená zákonom, a táto frekvencia sa pohybuje od týždenných kontrol až po plánované návštevy štyrikrát ročne v rôznych štátoch. V iných štátoch majú prokurátori povinnosť uskutočňovať pravidelné individuálne stretnutia s odsúdenými. Sťažnosť odsúdených alebo zadržaných osôb na podmienky uväznenia vo väčšine štátov sa zároveň považuje za dôvod na začatie ad hoc kontroly príslušnej trestnej inštitúcie. A v niektorých iných skupinách štátov je dôvodom stretnutia žiadosť alebo vyhlásenie odsúdených. Predmetom žiadostí odsúdených

adresovaných prokurátorom môžu byť tvrdenia o porušení ich práv ako zadržaných osôb, ale žiadosti môžu mať aj inú povahu, napríklad presun odsúdených do iného väzenia s cieľom zaistiť ich bezpečnosť.

8. V štátoch, ktoré poverujú prokurátorov obmedzenými právomocami v oblasti kontroly väzenských inštitúcií, možnosť spolupráce odsúdenej osoby s prokurátorom nie je vylúčená. V takýchto štátoch je iniciátorom takejto žiadosti často odsúdený alebo osoba vo väzbe; svoje tvrdenia o krutom zaobchádzaní alebo akomkoľvek inom porušení ľudských práv predkladajú prokurátorovi. Absencia legislatívnej úpravy takýchto stretnutí spravidla nevylučuje právo prokurátora v prípade potreby dôverne komunikovať s odsúdeným.

9. Po odhalení skutočností porušovania ľudských práv, najmä vo všetkých odpovedajúcich štátoch, kde prokuratúra vykonáva dohľad nad miestami pozbavenia osobnej slobody a väzby, prokurátori môžu od úradníkov požadovať vysvetlenia, pozastaviť výkon nezákonných príkazov a rozhodnutí administratívy, zrušiť sankcie, ktoré boli uložené zadržaným osobám v rozpore so zákonom. V mnohých štátoch, v ktorých majú prokuratúry rozsiahle právomoci, majú prokurátori právo okamžite prepustiť každú osobu, ktorá bola zadržovaná bez zákonných dôvodov v inštitúciách, ktoré vykonávajú trest, alebo ktorá bola zatknutá alebo vzatá do vyšetrovacej väzby v rozpore so zákonom.

10. Porušenie ľudských práv počas výkonu trestu alebo vyšetrovacej väzby odôvodňuje zásah prokurátora s cieľom zastaviť ho. Efektívnosť a povaha zásahu prokurátorov po úkonoch väzenskej správy sa môže veľmi líšiť od jedného členského štátu k druhému. V mnohých štátoch porušovanie ľudských práv na miestach pozbavenia osobnej slobody alebo väzby dáva prokurátorom právomoc začať nezávislé vyšetrovanie, podľa výsledkov ktorého sa prijme rozhodnutie, s cieľom postaviť vinníkov pred disciplinárnu, administratívnu alebo trestnú zodpovednosť. Treba poznamenať, že možnosť reagovať na prípady porušovania ľudských práv vo väzenských inštitúciách sa prokurátorom poskytuje aj v štátoch, v ktorých prokurátor nevykonáva nad miestami pozbavenia osobnej slobody alebo väzby prísny dohľad.

11. Vo väčšine členských štátov prokurátori nemajú žiadnu právomoc nezávisle vyvodiť disciplinárnu zodpovednosť väzenských úradníkov. Ak sa v priebehu vyšetrovania zistia známky disciplinárneho porušenia, prokurátori môžu požiadať štátny orgán, ktorý je oprávnený uložiť príslušnú sankciu zamestnancom miest pozbavenia osobnej slobody a väzby. Len v niektorých štátoch majú prokurátori právo vyvodiť voči nim disciplinárnu zodpovednosť.

12. Prokurátori majú podstatne širšie právomoci, keď sú odhalené znaky trestnej činnosti vo väzenskom zariadení. V takejto situácii majú prokurátori vo väčšine štátov právo začať trestné konanie a viesť nezávislé vyšetrovanie. Ak dôjde k prípadom náhlej smrti, trestným činom spáchaným na odsúdených alebo odsúdenými na iných odsúdených alebo na príslušníkoch väzenského personálu, prokurátori musia zasiahnuť. Právne predpisy vo väčšine štátov priznávajú prokurátorom právo viesť nezávislé vyšetrovanie alebo postúpiť trestnú vec vyšetrovacím orgánom s právom dohliadať na toto vyšetrovanie.

13. Ak sú zistené skutočnosti porušenia ľudských práv odsúdených alebo osôb vo väzbe správou inštitúcie, potom sa to v niektorých krajinách považuje za dôvod na to, aby prokurátori podali žalobu o náhradu škody v občianskom súdnom konaní.

14. V štátoch, ktoré udeľujú prokuratúre právo dohliadať na väzenské inštitúcie, zohrávajú prokurátori významnú úlohu pri kontrole súladu podmienok výkonu trestu odňatia slobody s normami medzinárodného práva a odporúčaniami Rady Európy.

15. V niektorých štátoch majú prokurátori dodatočné právomoci, napríklad rozhodujú o výpočte trestu odňatia slobody; zúčastňujú sa na diskusiách o premiestnení odsúdeného; stanovujú obmedzenia životných podmienok odsúdeného s cieľom zaistiť bezpečnosť; rozhodujú o tom, či by mal mať odsúdený v naliehavých prípadoch možnosť opustiť väzenské zariadenia; požívajú lekárov príslušných špecializácií, ak je potrebné vyšetriť osobu

pozbavenú osobnej slobody alebo vzatú do väzby. Vo viacerých štátoch, ktoré priznávajú prokurátorom obmedzené právomoci v oblasti kontroly nad väzenskými inštitúciami, majú prokurátori právo preskúmať otázky s cieľom vymedziť podmienky zaobchádzania s osobami, ktoré boli vzaté do väzby, vrátane úrovne izolácie, obmedzenia kontaktov a používania komunikačných prostriedkov.

16. Vo viacerých štátoch sa právomoci prokurátorov v oblasti kontroly nad väzenskými inštitúciami vzťahujú len na miesta, kde sú zadržované osoby a osoby vo väzbe. V takom prípade majú prokurátori právomoc kontrolovať dokumenty, ktoré potvrdzujú zákonnosť vyšetrovacej väzby, kedykoľvek navštíviť uvedené inštitúcie a slobodne komunikovať s osobami, ktoré sú vo väzbe. Okrem toho, v niektorých štátoch majú prokurátori právo prijímať rozhodnutia o zatknutí a vzatí do väzby, ako aj zúčastňovať sa na rozhodovaní o vhodnosti uplatňovania osobitných opatrení na osoby, ktoré sú ohrozené z dôvodu ich úlohy v zločineckých komunitách počas vyšetrovacej väzby.

17. Vo väčšine štátov sú prokurátori pri kontrole zákonnosti uväznenia osôb vo svojej činnosti nezávislí od iných štátnych orgánov. Takmer vo všetkých členských štátoch je však prokuratúra jednotným centralizovaným systémom a prokurátori, ktorí si plnia svoje právomoci, sú podriadení generálnemu prokurátorovi.

18. Niektoré prokuratúry sa zúčastňujú na rozhodovaní o milosti. Veľmi často, keď sa tento postup vykonáva, prokurátori vyjadrujú svoj názor na vhodnosť milosti pre odsúdených. Vo viacerých štátoch právomoci prokurátorov zahŕňajú aj dohľad nad zákonnosťou výkonu rozhodnutí o amnestii a milosti.

19. Veľký význam sa pripisuje činnosti prokuratúry v oblasti rozhodovania o podmiennečnom prepustení odsúdených z miest výkonu trestu odňatia slobody. V takýchto prípadoch sa funkcia prokurátora spravidla neobmedzuje len na žiadosť (návrh) o podmiennečné prepustenie a prípravu vyhlásenia pre súd o možnosti podmiennečného prepustenia dotknutej osoby. V niektorých štátoch sa prokurátori môžu zúčastňovať na zasadnutiach osobitnej komisie a súdnych pojednávaniach o podmiennečnom prepustení a môžu tiež kontrolovať zákonnosť takéhoto prepustenia.

20. Prokuratúra mnohých členských štátov má právo odvolať sa proti rozhodnutiam, ktoré sa prijímajú v otázkach výkonu trestu (odsúdenia). V priebehu skúmania takýchto prípadov majú prokurátori právo zúčastňovať sa na súdnych pojednávaniach s možnosťou predkladať materiály, podávať návrhy atď.

21. V niektorých štátoch sú prokuratúry v kontakte s verejnými orgánmi, ktoré dohliadajú na dodržiavanie ľudských práv na miestach pozbavenia osobnej slobody a kontrolujú ho. Zákony vo viacerých krajinách upravujú otázky spolupráce zástupcov prokuratúry s ombudsmanom (v oblasti ľudských práv). Vo väčšine štátov má táto spolupráca dva rozmery: na jednej strane sa ombudsmanovi predkladajú informácie uvedené v správach ombudsmana, ktoré môžu slúžiť ako základ na vykonanie kontrol prokurátormi, a na druhej strane výsledky práce prokurátorov v ich úsilí o odstránenie porušovania ľudských práv na miestach pozbavenia osobnej slobody, sa predkladajú ombudsmanovi.